

**O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASI OLIY VA
O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA
ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**“TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MASALALARI”
ILMIY-NAZARIY ANJUMANI
MATERIALLARI**

2022-YIL 16-MART

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

TILSHUNOSLIKNING DOLZARB MASALALARI

Respublika ilmiy-nazariy anjumani materiallari

Toshkent – 2022

“Tilshunoslikning dolzarb masalalari” Respublika ilmiy-nazariy anjumani materiallari. Mas’ul muharrir: Sh. Sirojiddinov. – Toshkent, 2022. – 412 b.

Mas’ul muharrir:

Sh. Sirojiddinov

filologiya fanlari doktori, professor

Tahrir hay’ati:

Z. Abdirashidov – ilmiy va innovatsiya ishlari bo’yicha prorektor

H.Dadaboyev – filologiya fanlari doktori, professor

B.Abdushukurov – filologiya fanlari doktori, professor

Z.Xolmanova – filologiya fanlari doktori, professor

M.Qurbonova – filologiya fanlari doktori, dotsent

D.Jumashev – katta o’qituvchi

S.Bozorova – katta o’qituvchi

D.Muhammadiyeva – filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (v.b.)

G.Komilova – filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD)

K.Rixsiyeva – o’qituvchi

S.Abduraxmonova – o’qituvchi

Ushbu ilmiy maqolalar to’plam O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022- yil 7 -martdagi 101-F-son farmoyishi bilan tasdiqlangan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida tashkil qilingan **“Tilshunoslikning dolzarb masalalari”** mavzusidagi ilmiy-nazariy anjuman materiallarini o’z ichiga oladi.

Maqolalar o’zbek tilining tarixiy taraqqiyoti, turkologiya, shevashunoslik, lug’atshunoslik, o’zbek tilshunosligidagi zamonaviy yo’nalishlar masalalariga bag’ishlangan. Maqolalarda o’zbek tilining tarixiy ildizlarini yoritish, mumtoz manbalardagi tilshunoslikka doir qarashlarni o’rganish, sotsiolingvistika, lingvokulturologiya, psixolingvistika, neyrolingvistika, kognitiv tilshunoslik, pragmalingvistika, lingvopoetika, lingvofolkloristika, lingvodidaktika, kompyuter lingvistikasi, korpus lingvistikasi kabi zamonaviy yo’nalishlarda integrativ yondashuv asosida tadqiqotlar olib borish, til nazariyasi va amaliy tilshunoslik, tarjimashunoslik muammolarini tahlil qilish o’zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeyini oshirishda dolzarb ahamiyat kasb etishi ta’kidlangan. Mazkur to’plam tilshunoslikka doir masalalarni o’zbek tili tarixi va bugungi taraqqiyotini uyg’unlikda hamda integratsiya asosida tadqiq qilishga yo’naltiradi.

Mazkur to’plam professor-o’qituvchilar, doktorantlar, tadqiqotchilar, magistrantlar hamda barcha qiziquvchilarga mo’ljallangan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o’zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2022-yil 31-martdagi majlisida muhokama qilingan va nashrga tavsiya qilingan (8-sonli bayonnoma).

“Views of uzbek thinkers on the theory of language”. Materials of international scientific-theoretical conference. Responsible editor: Sh. Sirojiddinov. – Tashkent, 2022. – 412 p.

Responsible editor:

Sh. Sirojiddinov

Doctor of philological sciences, professor

Editorial Board:

Z. Abdirashidov – Vice Rector for Research and Innovation

H.Dadaboyev– Doctor of philological sciences, professor

B.Abdushukurov – Doctor of philological sciences, professor

Z.Xolmanova – Doctor of philological sciences, professor

M.Qurbonova – Doctor of philological sciences

D.Jumashev – head teacher

D.Baxranova – PhD philological sciences

S.Bozorova – head teacher

D.Muhammadiyeva – PhD philological sciences

G.Komilova – PhD philological sciences

K.Rixsiyeva – teacher

S.Abduraxmonova – teacher

*This collection of scientific articles includes materials of the scientific-theoretical conference "**Current issues of linguistics**", organized on the basis of the plan of scientific and scientific-technical activities approved by the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated March 7, 2022 No 101-F.*

The articles are devoted to the historical development of the Uzbek language, Turkology, dialectology, lexicography, modern trends in Uzbek linguistics. The articles cover the historical roots of the Uzbek language, study the views of linguistics in classical sources, conducting research based on an integrated approach in modern areas such as sociolinguistics, linguoculturology, psycholinguistics, neurolinguistics, cognitive linguistics, pragmalinguistics, linguopoetics, linguofolkloristics, linguodidactics, computer linguistics, corpus-based linguistics. In addition, it was noted that research, analysis of language theory and applied linguistics, translation studies play an important role in enhancing the prestige and status of the Uzbek language as the state language. This collection focuses on linguistic issues, the history of the Uzbek language and its current development in a harmonious and integrated way.

This collection is intended for professors, doctoral students, researchers, graduate students and anyone interested.

Discussed at the meeting of the Council of the Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi on march 31, 2022 and recommended for publication (Protocol №. 8).

**Vujudimizda, qonimizda ajdodlarimizdan
meros buyuk qudrat jo'sh urayotgan ekan, biz ezgu orzu va maqsadimiz
bo'lmish Yangi O'zbekistonni, albatta, bunyod etamiz!**

**“...tomirlarida buyuk bobolarimizning g'ayrat-shijoati jo'sh urib turgan
aziz farzandlarim, sizlar Yangi O'zbekistonni barpo etishda doimo oldingi safda
bo'lasizlar, deb ishonaman!**

**Eng katta boylik bu – aql-zakovat va ilm, eng katta meros bu – yaxshi
tarbiya, eng katta qashshoqlik bu – bilimsizlikdir!**

Suvda cho'kmaydi, o'tda yonmaydi. Biling: bu – bilim.

**Davlat tilining axborot va kommunikatsiya texnologiyalari, xususan,
Internet jahon axborot tarmog'ida munosib o'rin egallashini ta'minlash, o'zbek
tilining kompyuter dasturlarini yaratish muhimdir.**

Shavkat Mirziyoyev

Xulosa qilib aytganda, ushbu asarni kitobxon o'qir ekan yozuvchining mahorati tufayli o'sha davr va makonda yashagandek bo'ladi. Qahramonlar tilidan jamiyatdagi muammolar yetarlicha ochib berilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Yo'ldashev. M. Badiiy matn lingvopoetikasi. –Toshkent, 2008 yil.
- 2.Doniyorov.X ,Mirzayev S.So'z san'ati. –Toshkent,
- 3.Yo'ldoshev.M.,Isoqov.Z.,Haydarov.Sh., Badiiy matnning lisoniy tahlili. – Toshkent, 2010 .
- 4.Djalolova. L .A.Qodiriyning “O'tkan kunlar” romani lingvopoetikasi. f.f.nom.diss –Toshkent, 2007.
- 5.Asqad Muxtor “Chinor” romani. – Toshkent,1983.

“YURMOQ” SEMALI FE'LLAR TADQIQI

Qahharova S.,
O'zMU tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqola o'zbek tilidagi faol harakat fe'li sanalgan “yurish” semali fe'llar tadqiqi va tahliliga bag'ishlangan. Unda, asosan, “yurmoq” fe'lining leksik ma'no komponentlari (LMK), nutq jarayonida yurish harakatini o'zida mujassam etgan fe'llarning leksik-semantik guruhlari, leksik ma'nolarining so'zlar sintagmatik munosabatidagi ahamiyati haqida ma'lumot berildi.

Kalit so'zlar: *semantika, sema, leksik semantika, birikma semantikasi, semasiologiya, lug'aviy birlik, harakat fe'llari.*

Semantika hozirgi kunda ham rus, o'zbek, qolaversa, jahon tilshunosligining diqqat markazida. Chunki tilning semantik tabiatini, jihatini, rivojlanish qonuniyatlarini bilmasdan turib, inson tafakkuri, faoliyati va xatti-harakatini chuqur anglab yetish, tahlil qilish, qolaversa, tilni tadqiq etish ham mutlaqo mumkin emas. Bir so'z bilan aytganda, tilning semantik tizimini o'rganish juda muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Semantikaning bugungi kunda dunyo ta'lim tizimida fan sifatida o'qitilayotgani ham ushbu sohaning amaliy ahamiyatidan dalolatdir. Semantika tilning barcha sathlarini qamrab oladi, fonetik semantika, leksik semantika, birikma semantikasi, matn semantikasi kabi tushunchalar tildan foydalanish ko'nikmalarini hosil qilishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Ozbek tili semantikasi semasiologiya negizida shakllandi, nazariy asoslari ishlab chiqildi¹.

Keyingi yillardagi leksikologiyaga oid izlanishlarda, lug'aviy birliklar tadqiqida semantik tahlillarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Lug'aviy birliklar ikki jihatli til birliklari hisoblanadi. Ikki jihatli til birliklari ham ifoda, ham mazmun planiga ega bo'ladi. lug'aviy birliklar semantikasida shakl va mazmun birligidan tashqari, lisoniy ong, idrok, tafakkur, mental leksikon, madaniy munosabatlar bilan

¹ Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. –Тошкент: Mumtoz so'z, 2010.-Б.3-6.

belgilovchi semantik mundarija ham mavjud bo‘ladi. Shu bois semantik tahlillarda kognitiv bilim, pragmatik yondashuv, lingvokulturologik tamoyillar talab etiladi.

Lug‘aviy birlik deyilganda tilning lug‘at boyligini tashkil etadigan mustaqil lug‘aviy ma’no anglatuvchi til birliklari nazarda tutiladi². So‘zga ma’no jihatidan teng keladigan barcha birliklar: leksema, frazema, **tasviriy ifoda (parafraza), qo‘shma so‘z, juft so‘z, takroriy so‘zlar, birikmali so‘z** (Yozuvchilar uyushmasi, O‘zbekiston Respublikasi)lar lug‘aviy birliklar sanaladi.

O‘tgan asrning 90-yillarida o‘zbek tilida lug‘aviy birlik hisoblangan fe‘l so‘z turkumini lingvistik-semantik asosda keng ko‘lamda tadqiq etish boshlandi³. Bunga R.Rasulovning holat fe‘llariga, S. H. Muhamedovanning ikkala ilmiy tadqiqoti: harakat fe‘llari predikativligi va valentligi hamda semantikasiga, o‘zbek tilidagi fe‘llarni qardosh va qardosh bo‘lmagan tillar bilan qiyoslash orqali o‘rganishda J. K. Shabanovning turk va o‘zbek tillarida faol harakat fe‘llari semantikasiga, Z. U. Siddiqovning o‘zbek va turk tillarida ko‘ruv leksemalari semantikasiga, G‘. Q. Mirsanovning ingliz va o‘zbek tilida yurish harakat fe‘llarining aksional va aspektual xususiyatlariga bag‘ishlangan ilmiy manba va dissertatsiyalarni keltirish mumkin⁴.

Shulardan biri harakat fe‘llari semantikasi, aniqrog‘i, “yurish” semali fe‘llarning leksik ma’nolarini tadqiqi va tahlilini ko‘rib chiqamiz.

Dastlab “harakat, asosan, bir joydan boshqa joyga harakatlanmoq” ma’nosini ifodalagan qadimgi turkiy tilda ham shunday ma’noni idodalagan “yur” fe‘li tarixan aslida “йоры” tarzida talaffuz qilingan bo‘lib, keyinchalik “йуры“, “йуру” shakllarida, (“йоры→йуры→йур”) qo‘llanilib, undan “yurak”, “yurt” kabi so‘zlar yasalgan⁴. Bu o‘sha davrdagi yozma manbalarda ham o‘z aksini topgan.⁴

Hozirgi kunga kelib esa “yurish” fe‘li leksemasining mazmun planida bir qator semalar hosil bo‘lib, “harakat” tushunchasining e’tiborda tutilgan muhim belgilari quyidagicha ko‘rinishda kengayganligini ko‘rish mumkin.

“Yurmoq” fe‘lining leksik ma’no komponentlari (LMK)	
	Chiqish va manzilga yetish nuqtasi aniq bo‘lmagan harakat
	Aksional jihatdan tugallanmagan, davomli harakat
	Maydoni chegaralanmagan harakat
3.	Ma’lum tomonga yo‘nalishi ko‘rsatilmagan harakat

Ammo nutq jarayonida yuqorida keltirilgan jadvaldagi harakat semalari o‘zgarishi, ya’ni harakatning chiqish, manzilga yetish nuqtasi aniq bo‘lishi, ma’lum tomonga yo‘nalishi ko‘rsatilish holatlari kuzatiladi. Masalan: *Bizga tanish hujra*

² Xolmanova Z. Tilshunoslikka kirish. Qo‘llanma. – Toshkent -2007, 89-bet

³ Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. –Тошкент: Mumtoz so‘z, 2010.14-б.

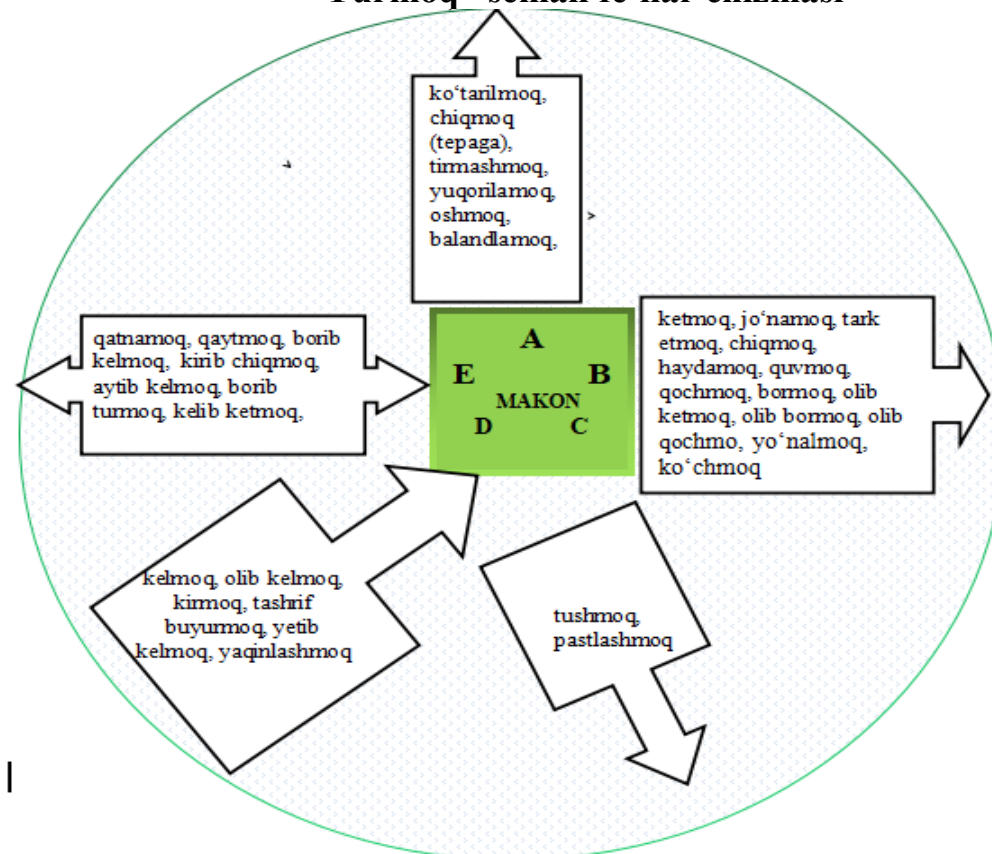
⁴Расулов Р. Ўзбек тилида ҳолат феъллари ва уларнинг облигатор валентликлари. Т., 1989; Мухамедова С.Х. Ўзбек тилида йўналма ҳаракат феълларининг предикативлиги ва валентлиги: Филол. фан. ном. ... дисс. автореф. – Тошкент, 1999; Мухамедова С.Х. Ўзбек тилида ҳаракат феълларининг семантикаси ва валентлиги: Филол. фан. докт. ... дисс. – Тошкент, 2007; Шабанов Д. К. Турк ва ўзбек тилларида фаол ҳаракат феълларининг семантикаси. Филол. фан. ном. ... дисс.– Тошкент , 2003; Сиддиқов З.У. Ўзбек ва турк тилларида кўрув лексемалари семантикаси: Филол. фан. ном. ... дисс. автореф. – Тошкент, 2000; Мирсанов Ф. Қ. Инглиз ва ўзбек тилларида юриш-ҳаракат феълларининг акционал ва аспектуал хусусиятлари. Филол. фан. ном. ... дисс. – Тошкент, 2009

⁵ Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тилининг этимологик луғати. 1-жилд Тошкент: Университет, 2000. 187-188-б

ko'rsatilishi bilan ular shu tomonga qarab yurdilar, Ish kuchidan qolib, o'n kunlab Toshkandda yurdi (A. Qodiriy) jumllarida yo'nalish nuqtasi (shu tomonga yurdilar) aniqlashib, harakatning maydoni chegaralangan (Toshkandda yurdi) shaklga o'zgarishini ko'rish mumkin. Keltirilgan misollarda mazkur fe'l "bormoq", "ketmoq", "yo'nalmoq" kabi leksemalar bilan bir sinonimik qatorni yuzaga keltirganligini ham payqash mumkin. Shuni ta'kidlash kerakki, "yurish" leksemasi nutq jarayonida "harakat" semasini o'zida mujassam etgan bir qator fe'llar bilan ham sinonimik munosabatda bo'la oladi. Buni quyidagi jadvalda ko'rishimiz mumkin:

Mazkur chizmada "A" qismidagi fe'llar yo'nalishi vertikal bo'ylab strelkasi tepaga (chiqish), "B" qismidagi fe'llar yo'nalishi gorizontal yonga (ketish), "C" guruhidagi fe'llar yo'nalishi vertikal past tomonga (tushish), "D" guruhidagi fe'llar yo'nalishi strelkasi esa makon tomon (kelish), "E" guruhidagi fe'llar ikki tomonlama yo'nalish (qatnash)da harakatlanayotganligi o'z aksini topgan.

"Yurmoq" semali fe'llar chizmasi

Bu kabi fe'llarni tilshunos olim S. H. Muhamedova yo'nalma harakat fe'llari (YPH), ular to'g'ridan to'g'ri gorizontal harakatni bildirishini, ...ushbu fe'lning Ab (boshlang'ich nuqta) va Ad (oxirgi nuqta) valentligi mavjud bo'lishini aytadi ⁶.

Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni aytish mumkinki, fe'l, umuman, lug'aviy birliklar semantikasini o'rganish va uni keng ko'lamda tadqiq etish orqali kompyuter dasturlari uchun til leksikasini to'la izohlay oladigan o'zbek tilining semantik tezaurus lug'atini yaratish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.¹

⁶ Мухамедова С.Х. Ўзбек тилида йўналма ҳаракат феълларининг предикативлиги ва валентлиги: Филол. фан. ном. ... дисс. автореф. – Тошкент, 1999.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. –Тошкент: Mumtoz so‘z, 2010. В. 288
2. Мирсанов Ғ. Қ. Инглиз ва ўзбек тилларида юриш-ҳаракат феълларининг акционал ва аспектual хусусиятлари. Филол. фан. ном. ... дисс.— Тошкент, 2009.
3. Муҳамедова С. Х. Ўзбек тилида йўналма ҳаракат феълларининг предикативлиги ва валентлиги: Филол. фан. ном. ... дисс. автореф. – Тошкент, 1999.
4. Муҳамедова С.Х. Ўзбек тилида ҳаракат феълларининг семантикаси ва валентлиги: Филол. фан. докт. ... дисс. – Тошкент, 2007. В. 325
5. Расулов Р. Ўзбек тилида ҳолат феъллари ва уларнинг облигатор валентликлари. Toshkent, 1989. -В.143
6. Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тилининг этимологик луғати. 1-жилд Тошкент: Университет, 2000.
7. Сиддиқов З.У. Ўзбек ва турк тилларида кўрув лексемалари семантикаси: Филол. фан. ном. ... дисс. автореф. – Тошкент, 2000.
8. Holmanova Z. Tilshunoslikka kirish. Qo‘llanma .Toshkent - 2007. В.177
9. Шабанов Д. К. Турк ва ўзбек тилларида фаол ҳаракат феълларининг семантикаси. Филол. фан. ном. ... дисс.— Тошкент , 2003.

YANGICHA QURILISH TERMINLARI VA ULAR MUQOBILLARINI QO‘LLASHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Djumashev A.,
ToshDO‘TAU tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada keyingi davrda qurilish sohasi bo‘yicha atamalar, so‘z birikmalari, boshqaruv tizimi leksik qatlamiga doir so‘zlar aksariyat hollarda rus va boshqa tillardan qanday olingan bo‘lsa o‘zgarishlarsiz qabul qilinligi haqida so‘z boradi. Zamonaviy tilshunoslikda terminlar tarjimasida ularning muqobil bo‘lgan variantlarni izlash, ekvivalentlarini aniqlash atroflicha o‘rganilmoqda. Terminlar tarjimasida tarjima usullarini mos holatda qo‘llash tushuncha va matnning to‘liq mohiyatini ifodalashi haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: *arxitektura, leksik qatlam, leksik ma‘no, qurilish ishlari, muhandislik, dizayn, qurilish texnologiyasi, me‘morchilik, qirg‘ich (shaber/ scraper),*

Hozirgi davrda butun dunyoda bo‘layotgani kabi bizning mamlakatimiz shahar va qishloqlarida ham ulkan bunyodkorlik, qurilish ishlarining qizg‘in kechayotganligi bois keying yillarda arxitektura, muhandislik, dizayn, qurilish texnologiyasi singari sohalarga ko‘plab yangi terminlar, tushunchalar, iboralar kirib kelmoqda. Qator leksik birliklar muqobillarsiz jarayonda ommalashmoqda yoxud o‘z muqobillarini taqazo qilmoqda.

Ma‘lumki fan, texnika, texnologiya sohalaridagi har qanday yangilik, kashfiyot birinchi navbatda leksikada o‘z ifodasini topadi. Har qanday yangi kashf qilingan ixtiroga nom qo‘yiladi, bu o‘z navbatida tilda yangi atamaning shakllanishiga asos

MUNDARIJA

<i>Sirojiddinov Sh.</i> Milliy til – muvaffaqiyatlarimiz asosi	5
TIL NAZARIYASI VA ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK MASALALARI	
<i>Dadaboyev H.</i> Janos Ekmann – eski o‘zbek (chig‘atoy) adabiy tilining atoqli tadqiqotchisi	7
<i>Gülensoy T.</i> Köktürkler’in Büyük Veziri “Tonyukuk Boyla Baga Tarkan”ın Adı Üzerine Yazılanlar ve Yeni Bir Görüş	9
<i>Абдушукуров Б.</i> «Қисаси Рабғузий» асарида қўлланган ўзлашмаларнинг полисемантик хусусиятлари	15
<i>Gümüş M.</i> Türk Kültüründe Erdem Kavramı	22
<i>Xolmanova Z.</i> Modellashirish – grammatikani o‘zlashtirish metodi sifatida	29
<i>Жўрабоева М.</i> Тилшуносликка доир тадқиқотлар мазмунини янгилаш	32
<i>Наралиева Ш.</i> Қозоғистондаги таълим ўзбек тилида олиб бориладиган умумтаълим мактабларида она тили машғулотларини самарали ташкил этиш	34
<i>Jumashov D.</i> O‘zbek tilida ko‘makchilar semantikasi	40
<i>Qurbonova M.</i> O‘zbek bolalar nutqida leksik presuppozitsiyaning voqelanishi	45
<i>Abduraxmonova M.</i> Turkiy tillarda semantik derivatsiya asosidagi omonimlar	50
<i>Egamova Sh.</i> Farida Afro‘z she‘riyatining til xususiyatlari	53
<i>Abdujabbarova F.</i> Tog‘ay Murod asarlari tilida qo‘llanilgan metaforalar semantikasi	57
<i>Bozorova S., Bozorova I.</i> Ba‘zi terminlarning gazeta tilidagi o‘rni	60
<i>Дустмаматова Н.</i> Градуонимия в исследованиях узбекских лингвистов	64
<i>Komilova G.</i> Aksiolingvistik tadqiqotlarda shkalalardan foydalanish	69
<i>Baxodirova Sh.</i> Abdulla Qodiriy asarlarining lingvistik aspektdagi tadqiqi	72
<i>Ziyotova S.</i> “Mehrobdan chayon” asarida qo‘llanilgan umumturkiy zoonimlar xususida	78
<i>Tashmatova N.</i> Haydar Xorazmiyning “Gulshan ul-asror” masnaviysida maqollardan foydalanish mahorati	82
<i>Norova Sh.</i> Asqad Muxtorning “Chinor” romanida makon va zamon birligi tamoyili	85
<i>Qahharova S.</i> “Yurmoq” semali fe’llar tadqiqi	88
<i>Djumashev A.</i> Yangicha qurilish terminlari va ular muqobillarini qo‘llashning dolzarb muammolari	91
<i>Jumaniyozova N.</i> O‘zbek yuridik diskursida presuppozitsiyaga ishora qiluvchi morfologik vositalar	94
<i>Худайкулова Ш.</i> Аксиология ва ҳозирги лингвистик тадқиқотларнинг ўзаро боғлиқ жиҳатлари	100
<i>Xudayberdiyeva O.</i> O‘zbek tilshunosligida gender tadqiqotlar mazmuni	103
<i>Мардонова Р.</i> Тилда эпитет ва сифатлаш	108

Yuldosheva M. Bolalar nutqiga xos deytik birliklarning yuzaga kelish omillari	110
Xonnazarov E. O'zbek tilidagi zamon grammatik shakllarining formal tasnifi	113
Xudayarova S. O'zbek tilida gul komponentli o'xshatishlarning o'ziga xos xususiyatlari	117
Ma'mirova X. So'z ma'nosini o'zlashtirishda shaxsiy ongdagi "qarz" masalasi	120
Abdullayeva M., Ahmedova A. Qoraqalpoq tilidagi ayrim iboralarning lingvokulturologik xususiyatlari	123
Mo'minova M. O'zbek tilidagi "suv" leksemasining leksik-semantik xususiyatlari	127
Uzakova X. "Sadoqat" tuyg'usini shakllantirishda tilning o'rni	130
Yodgorov J. Dialogda urf-odat undovlari	133
Зайниева М. Глобал синтактик структура ва матн тушунчаси хусусида	137
Allamberganova N. Qoraqalpoq adiblarining "nutq" ma'noli frazemalardan foydalanish mahorati	140
Murotov H. Radio tilida bilvosita nutqiy aktning ifodalanishi	143
Oripova Z. "Ona" murojaat birligining kognitiv-konseptologik tahlili	146
Ражабов Н. "Бир" ва "ярим" сўзларининг семантик хусусиятлари	148
Abduraxmonova G. "Qora" leksemasining madaniy semalari	153
Abduvaliyeva K. Etnonimlar tadqiqiga oid ba'zi adabiyotlar tahlili	155
Abdullajonova M. Disgrafiya va dispraksiya: o'xshash va farqli jihatlar xususida ayrim mulohazalar	159
Raximov X. O'zbek tili uchun Wordnet tipidagi tezaurusni shakllantirish	162
TIL TARIXI	
Kilichov N. Qadimgi turkiy tildagi juft so'zlarning ba'zi xususiyatlari ("Oltun yorug'" asari misolida)	169
Ubaydullayev A. Atoyi g'azallarining leksik-grammatik xususiyatlari	171
Baxronova D. "Shampun" va "kolgotki" leksemalarining etimologiyasiga doir	175
Muhammadiyeva D. "Aruz" asarining o'rganilish tarixi	177
Холмурадова М. "Қутадғу билиг" мазмунини ўзлаштиришда ўхшатишларнинг ўрнини ёритиш	181
Rixsiyeva K. Rus tiliga o'zlashgan "qop" asosli so'zlar etimologiyasi	184
Muhammadiyeva D., Abduraxmonova S. "Devoni lug'atit turk"dagi oziq-ovqat nomlari tahlili	187
Xo'janiyazova Sh. Alisher Navoiyning manoqib asarlari leksikasining hozirgi o'zbek adabiy tiliga munosabati	189
O'razova I. XIV asrning II yarmi manbalarida qo'llangan "ko'z" yadroli frazemalar tahlili	193
Tuxtasinova M. Qarindoshlik terminlarining L.Budagov lug'atida izohlanishi	197

Mamarajabova I. “Muhokamat ul-lug‘atayn” – chog‘ishtirma tilshunoslik asosi sifatida	202
Quraqova Sh. Piktografik yozuv tarixi va zamonaviy dunyoda piktogrammalar	205
Odilova D. “Qutadg‘u bilig” asaridagi zoonimlar tasnifi va ularning semantik-funksional xususiyatlari	209
Nuriddinova V. “Majolis un-nafois” asaridagi diniy antroponimlarning tematik-semantik tavsifi	212
Ibodullayeva S. “Kecha va kunduz” romanining badiiy xususiyatlari	217
Rasulova G. “Boburnoma”da berilgan fitonimlar tahlili	221
Kozimjonova G. “Devonu lug‘otit-turk” asarida shaxs xarakteristikasiga oid sifatlarning ifodalanishi	223
Ismatova V. “Devoni lug‘otit-turk” dagi ayrim ko‘p ma‘noli otlar haqida	226
Lafasova M. Omonimiyaga doir tadqiqotlar	228
Rajabova M. “Qisasi Rabg‘uziy” va “Boburnoma”dagi diniy terminlar	230
Bakirov Q., Abdullayeva M. Navoiyning “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarida graduonimiya va uning bugungi kun nuqtayi nazaridan tilimizda ifoda etilishi	232
Mohammad Yasin Yoldash. “Kecha va kunduz” romanidagi chorvachilik va ekinchlikka tegishli so‘zlarning izohi va tahlili	235
O‘ZBEK LUG‘ATCHILIGINING NAZARIY ASOSLARI	
Эназаров Т., Эсмаму Н. Электрон луғатда диалектал сўзларнинг берилиши	241
Ибрагимов Ю. Ўзбек халқ шевалари лексикасининг тадрижий тараққиёти асослари	244
Xudoyberdiyev J. Xaritonov alifbosi haqida	248
Norova G. O‘zbek lug‘atchiligining nazariy asoslari	253
Bozorova S., Axmadaliyeva G. “Ot” komponentli o‘zbek va turk maqollarining qiyosiy tahlili	256
Назаров Б. Биология терминлари тараққиёти. Айрим терминларнинг лингвистик таҳлили	259
Mingboyev V. Said Ahmad asarlarida fonetik vositalarning qo‘llanilishi	266
Tolipova D. Термин “лакуна” в работах современных лингвистов	269
Kasimova Z. Бадий матн таржимасида реалияларнинг ифодаланиши	274
Latipova G. O‘zbek lug‘atshunosligining xronologiyasi va toksonomiyasi	277
Israilova S. “Ko‘k” komponentli frazemalar semantikasi	281
Abdurahmanova S. O‘zbek shevalarining elektron platformasini yaratish	284
Raximova K. Noverbal vositalarning etnik xususiyatlari	287
Xo‘jamova M. “Alpomish” dostonida lakunar birliklar tahlili	290
Alimova Sh. Xorazm qipchoq shevalarida maishiy leksik birliklar	295
Ibrohimova D. Ibn Sino asarlaridagi ba’zi tibbiy terminlar izohi	297
Hasanov M. Hozirgi kunda ommalashayotgan sport terminlari	299
Hayitboyeva D. Gurlan tumani Do‘sinbiy qishlog‘i shevasi leksikasidan materiallar	302

Rahimova D. Marhamat shevasi soʻzlari haqida mulohazalar	306
Qoʻziboyeva G. Adabiyotshunoslik terminlarini oʻzlashtirishda tezaurus modellaridan foydalanish	312
QIYOSIY VA CHOGʻISHTIRMA TILSHUNOSLIK HAMDA TARJIMA MASALALARI	
Imamova X. Turk va oʻzbek tillaridagi maqollarning qiyosiy oʻrganilishi xususida	315
Niyazova G. Детектив асарларнинг прагматик тамойиллари	319
Orazbayev E. Turkiy tillardagi arabcha oʻzlashmalarning imlosi	322
Xidirov R. Ўзбек ва тожик тилларида парема ва фраземаларнинг лексик-семантик хусусиятлари	324
Жаңабоев А. Түркий тиллериндеги жылқы сөзиниң салыстырмалы анализи	328
Akromov U. Badiiy tarjimada davr ruhi va milliy ruhni saqlash	331
Mirzayeva G. Turk tilidagi tovush oʻzgarishlarining neyrolingvistik tahlili	337
Mavlyanov S. Oʻzbek tili diplomatiya termino sistemasida giponimiya	341
Atamuradov Sh. Oʻzbek-turk muloqot madaniyatida pragmatik toʻsiq sifatida argolar	344
Xudoyberdiyeva D. Адабий алоқаларда туйғулар тасвири	347
Kaharova I. Oʻzbek va ingliz tillarida taqlid soʻzlar xususiyatlari	349
Raximova U. Sheʼriyatda ruhiy portret va soʻz	352
Abdullayev A. Oʻzbek tilida ifodalangan “harakat tarzi” maʼnosining ingliz tilida berilishi	355
Musurmankulova Sh. Oʻzbekcha va turkcha frazemalar korpusining nazariy asoslari	359
Abduazizova M. Oʻzbek va ingliz tillaridagi somatik frazeologizmlarning milliy-madaniy xususiyatlari	362
Hosiljonova E. Oʻzbek va ingliz tillarida sinonim soʻzlarning tutgan oʻrni	366
Madrimov Gʻ. Oʻzbek va qoraqalpoq tillarida affiksatsiya usulida yasalgan mustaqil soʻz turkumlarining lingvomadaniy tadqiqi	368
TIL TAʼLIMI	
Jumashov D., Dosanov D. Ona tili darslarida matn ustida ishlash	371
Bozorova I., Shodiyeva I. Til taʼlimida maqol va iboralardan foydalanish	377
Zarmasov Sh. Kompozitsiya usulida modellashtirish metodining samarasi	379
Azizov S. Chet tillarini oʻrgatish muhitining blended taʼlim shakli va texnologiyalari yordamida modernizatsiyalashuvi	383
Abdullayeva G. Ona tili taʼlimida mustaqil ishlar	387
Buronova N. Uzbekistan English language teacher competences	392
Yoqubova S. Shaxsiy yozishmalarda noadabiy fonetik hodisalarning shaxs yoshiga muvofiq hosil boʻlish omillari	394
Oʻrinova Z. Pretsedent nomlarning allyuziv nom sifatidagi vazifasi	396
Mirnosirova D. Bolalar nutqi tadqiqiga assotsiativ yondashuv	400
Xudoyberdiyeva N. Lingvistik ekspertizaning asosiy tamoyillari	404

TILSHUNOSLIKNING DOLZARB MASALALARI

Respublika ilmiy-nazariy anjumani materiallari

**To‘plamdan o‘rin olgan maqolalarning ilmiy va uslubiy jihatlariga
mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.**

Adadi 150 nusxa. Hajmi 24,7 b/t. Bichimi 60x84 ¹/₁₆
«Times New Roman» garniturasida. ofset usulida bosildi.
OOO «BOOKMANY PRINT» bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22 mavze, 17-b.

E-mail: bookmany_print@mail.ru

 t.me/ Bookmanyprint +998 99 180 97 10